

LBRIS

We know
books

ANNA MAZZOLA

FATA
MECANICĂ

Traducere din engleză și note de
IRINA BOJIN

HUMANITAS
fiction

LBRIS

We know
books

I
Paris

Madeleine

Aceasta era ziua când Maman prețalua fetele. În astfel de zile era mai bine să dispari. Tocmai de aceea Madeleine trecea acum pe lângă abator, unde bălțile de sânge înghețat înnegreau zăpada și în cărlige atârnavu carcace, profilându-se palide pe cerul dimineții. Era ger și, din pricină că nu avea mănuși, mâinile o usturau, mai ales că la încheieturi pielea îi era crăpată și roasă până la sânge. Nu era nicidecum ziua în care să ieși la plimbare, dar mai afurisită să fi fost dacă rămânea acasă, martoră la ce se întâmpla. Pe deasupra, avea nevoie de un lucru, de ceva ce nu suferea amânare.

Madeleine ieși de pe rue Pavée și se afundă în labirintul de străduțe din cartierul Montorgueil; aici ulicioarele erau atât de înguste și casele atât de înalte, încât soarele nu pătrundea, dar nici duhoarea nu se risipea; era un loc întunecos și urât mirositor ca dosul diavolului. Clădirile bătrâne se sprijineau una de cealaltă asemenea unor dinți crescuți strâmb, cărămizile zidurilor dărăpănate erau cârpăcite de-a valma cu mortar, ferestrele, acoperite cu cârpe. Când și când din tenebre se ivea o figură de copil, pe cât părea, purtând stigmatete foamei, veche de generații. Mai bine aici, totuși, printre cei mai de jos – *le bas peuple*, cum li se spunea, cei care locuiau în maghernițe și stăteau la pândă în pragul ușilor, cei care nu aveau un adăpost și cei care umblau desculți – decât la așa-zisa

„Academie“ a lui Maman, unde inventarierea lunară trebuie să era în toi.

Era o nedreptate strigătoare la cer, cum repeta mereu mama ei, și chiar că nu-i făcea deloc plăcere, însă trebuia să aibă grija de afacerea ei, iar carnea omului e a dracului de schimbătoare: sânii se împlineau ori se fleșcăiau, bolile erau molipsitoare, pielea se întindea ori rămânea ciupită de la vărsat, bubele se umpleau de puroi și se spârgeau. Copiii – în ciuda nenumăratelor precauții – se prindeau ușor și era al naibii de greu să scapi de ei. Iar uneori se întâmpla ceva, așa cum i se întâmplase lui Madeleine, care înjumătățea valoarea unei fete de pe o zi pe alta. Întotdeauna se găsea o fată – ori borșoasă, ori slujită – care, după cum zicea Maman, era trimisă la iarbă verde. Doar că pe ulițele lăturalnice ale Parisului nu găseai fir de iarbă verde. Numai grămezi de gunoaie, sticle sparte și capete de pește. Acum, în ianuarie, prin zloată și ninsoare, vedeai siluete nedeslușite ghemuite una lângă alta în intrândul ușilor și uneori câte un stârv înțepenit de ger.

Ajunsa la Pointe Saint Eustache, Madeleine păși în lumina prăfoasă a soarelui iernatic, unde aerul era greu de fum și cenușă. Ieșise din mahalaua celor mai sărmani dintre sărmani și intră în cartierul mărginaș al celor care țineau cumva piept sărăciei. O luă pe lângă gălăgioasa piață Les Halles și se îndreptă spre miazăzi, spre Pont Neuf¹, unde lecticile purtându-i pe cei împodobiți cu bijuterii și acoperiți cu blănuri săltau pe deasupra capetelor celor îmbrăcați în haine prăpădite. Când traversa rue Saint-Honoré, o caleașcă aurită trecu în goană pe lângă ea, aruncând scântei din pietrele pavajului; în spatele ferestrei se întrezărea o femeie înveșmântată în mătăsuri. Poate o aristocrată, poate o *femme entretenue*, purtată în trăsura protectorului ei. La Paris, o fată n-avea decât un mijloc de îmbogățire: să se întindă pe spate.

1. Unul dintre podurile peste Sena, construit între 1578 și 1607.

În cele din urmă ajunse la fluyiu, de unde vedea turlele catedralei Notre-Dame înălțându-se spre cerul iernatic și fleșa de fier de la Sainte-Chapelle¹.

Dacă priveai doar acoperișurile îți puteai închipui că Parisul e un oraș bogat, un loc frumos, o cetate a învățaturii și cucerniciei. Fără îndoială că era și așa pe alocuri, însă Madeleine nu avea de unde ști, căci nu îi era îngăduit să ajungă acolo. Merse mai departe, pe malul apei de un cenușiu murdar, până ajunse la prăvălia unui *apothicaire*, unde sticlulețe luceau în vitrină ca tot atâtea nestemate. Șovăi o clipă, apoi își luă inima în dinți și împinse ușa de stejar.

Înăuntru era cald și mirosea a mirodenii, însă ea fu primită cu răceală. Două femei care discutau cu aprindere în fața tejghelei îi aruncară o privire scurtă și, zicându-și că nu merită atenție, și întoarseră pe dată capul. Apotecarul cântărea un praf albăstrui pe balanța mare de alamă și nu o băgă în seamă. În timp ce aștepta, chinuită de dureri ale degetelor care i se dezghețau în ghete, Madeleine ridică ochii spre șirurile nesfârșite de borcane de sticlă și vase de porțelan așezate pe rafturi. Unele nume îi erau cunoscute: cuișoare, limba-mielului, tătăneasă, angelică. Altele nu-i spuneau nimic: jalap, chinină, sarsaparilă; pe o cutie scria ambră de Campeche.

— Și n-a mai ajuns nici până în ziua de azi, dacă poți să crezi, îi spunea una din femeile celeilalte.

Pesemne că e una dintre acele cucoane răutăcioase care caută și găsesc tot ce-i mai rău la semenii lor, cugetă Madeleine.

— Ce i s-a întâmplat?

— Păi... nu bagă nimeni mâna în foc. Era pe aici un bâlci ambulat care și-a strâns lucrurile și a plecat chiar a doua zi. Destul cât să te faci să intri la idei, nu? Eu, dacă ăș

1. Capelă palatină în stil gotic ridicată în prima jumătate a secolului al XIII-lea de Ludovic al IX-lea pentru a adăposti Cununa de spini și alte relicve ale Patimilor.

avea o față de vârsta ei, n-aș lăsa-o să umble singură, fără îndoială.

Apotecarul ridică privirea, ochii ca două muște negre îi adăstară o clipă asupra lui Madeleine, apoi se întoarseră în altă parte. Împachetă cumpărăturile celor două femei, luă banii, și buzele subțiri i se întinseră într-un zâmbet. Dar îndată ce Madeleine se apropie de tejghea, zâmbetul îi dispăru.

— Nici o îmbunătățire?

— Prea puțin.

— Ai făcut ce te-am sfătuit?

— Întocmai, răspunse și tăcu o clipă. Mai e ceva ce i-ar putea fi de ajutor?

Bărbatul o cântări din ochi.

— Poate, dar o să te coste.

„Nu m-a costat de fiecare dată?“ Îi trecu prin minte că l-ar putea ruga să aibă milă, spunându-i cât sunt de strâmtorâte, însă știa că n-ar avea rost. La Paris nimeni nu dădea nimic pe degeaba, și în nici un caz unei fete ca ea.

— Mai mult ca data trecută? întrebă.

— Da, așa zic. E marfă scumpă, cumpărată tocmai din Americi.

Madeleine ridică din sprâncene.

— Marfă exotică. Înțeleg.

Îl privi în tăcere cum zdrobește ingredientele într-un mojar, fărâmiând semințele până se făcură pulbere. În aer se răspândi un miros tare, de nucșoară amestecată cu ceva iute și amar. Apotecarul turnă după aceea praful obținut într-o sticlucă verde și o puse pe tejghea, în fața ei.

— Face doi ludovici.

Madeleine își ațintise ochii la mâinile lui albe, cu vene groase.

— Prea bine.

Se uită spre ușă. Nu mai intrase nici un mușteriu.

Apotecarul se duse și întoarse semnul din geam, ca să arate că prăvălia e închisă.

Madeleine se întoarse acasă mergând încet, cu pelerina înfășurată strâns pe trup. Trecea pe lângă femei cu manșoane groase de blană care își plimbau căței în lesă, pe lângă slujitori trimiși cu treburi, înroșiți la față de frig. O luă pe rue de la Monnoye, uitându-se la vitrinele modistelor, pline de pălării împodobite cu pene, semănând cu niște păsări exotice. La fel or fi sfârșit și papagalii tatălui ei, se întrebă, preschimbați în pălării pentru niște *gens de qualité*? Tatăl ei fusese *oiseleur*, păsărar care vindea păsări și alte mici vietăți în prăvălia de pe Quai de la Mégisserie. După moartea lui, Maman vânduse toate zburătoarele și lighioanele altui negustor; papagalii cacadu, cintezele, șoricicii albi și veverițele fuseseră puși în cutii și luați cât ai zice pește. Din pricină că plata chiriei era mult întârziată, plecaseră cât putuseră de repede din casa în care Madeleine copilărise și se mutaseră pe rue Thévenot, unde vindeau altfel de păsări.

Merse mai departe și trecu pe lângă prăvăliile giuvaiergiilor, în vitrinele cărora sclipeau safire și rubine sau pietre care semănau foarte mult cu cele prețioase. Asta era șmecheria la Paris, trebuia să înveți să deosebești ce e adevărat de ce e fals. Pietrele, părul, decolteul, firea... toate puteau fi ușor contrafăcute. „Ați rămas fără sprâncene din cauza variolei, *madame*? Cumpărați o pereche frumoasă, din blană de șoa-rece. V-ați pierdut dinții într-o încăierare, *monsieur*? Luați-i pe aceștia, scoși dintr-un mormânt.“ Madeleine își vedea răsufierea ca un norișor alb în aerul înghețat, iar mâinile îi amortiseră de frig. Cu toate astea, nu grăbi pasul, căci se îndoia că mama ei terminase. Despre Geneviève Chastel – Maman, cum îi spuneau fetele – se putea spune orice, doar că nu era meticuloasă, nu.

Unele dintre cele izgonite de mama ei aveau să supraviețuiască măcar o vreme pe străduțele dosnice, *filles publiques* căzute pe treapta cea mai de jos între multele care făceau comerț cu sexul în lumea moravurilor ușoare, de la acele *femmes de terrain* care băteau grădinile publice până la amantele acoperite cu bijuterii de la Versailles. Unele dintre fetele lui Maman aveau să moară în mizeria de la Hôtel Dieu, spitalul de la care Dumnezeu își întorsese fața de multă vreme. Altele aveau să fie alungate din Paris de poliție. Nu avea rost să se gândească la ele. Altminteri și-ar fi amintit ce nesigură e situația ei și cât de aproape de prăpastie se află. Nu avea bani, nici vreo avere, nu cunoștea pe nimeni. Dacă Maman o dădea afară, nu-i rămânea decât să trăiască pe stradă, ca ele, încă o victimă a Parisului. De asta era bine să nu se apropie prea mult de celelalte fete. Le îngrijea, după cum era nevoie – le pieptăna și le împletea părul, le ajuta să se îmbrace, le schimba cearșafurile pătate de spermă. Nu avea însă nimic de câștigat ajutându-le. Trebuia să se gândească doar la cum să se salveze pe ea, și mai ales pe Émile.

— Chiar nu-ți pasă de nimeni? o întrebase sora ei mai mare, Coraline, ceva mai devreme, văzând-o că se îndreaptă spre ușă.

Asta era culmea din partea uneia ca ea. Mai bine să fie tare, ca un ciob de jad, decât să fie zdrobită, ca altele, până se făcea praf.

Trecuse de ora zece când Madeleine coti pe rue Thévenot, unde locuia de la frageda vârstă de doisprezece ani. (Chiar așa, fragedă ca un cotlet de vițel și vândută cam pentru aceeași sumă.) Strada îngustă fusese înghițită de întuneric; cu atât mai bine, căci nu se mai vedeau fațadele scorjite ale caselor și gunoaiele de pe jos. Când ajunse la prăvălia fabricantului de oțet, unde plutea în aer mirosul vinului

fermentat, căută din priviri silueta ghemuită a fetei care trăia de câteva săptămâni în intrândul unei porți. Și chiar acolo era, înfășurată într-o haină bărbătească legată cu sfoară, poate o haină care fusese a tatălui sau a fratelui ei. Povestea ei semăna pesemne cu cea a tuturor orfanilor și urgisișilor care își duceau viața pe străzile împruțite ale orașului – boală, datorii, băutură, moarte –, așa că Madeleine nu dorea nici cum să o audă.

— Domnișoară? zise fata, întinzând o mână neagră de murdărie.

Madeleine dădu scurt din cap, căută în buzunar și scoase ultimii bănuți pe care îi mai avea. Nu era cine știe ce, dar poate că îi ajungeau de o supă.

— Mulțumesc. Sunteți foarte bună la suflet.

„Foarte nătângă, mai bine zis“, își spuse Madeleine și merse mai departe. Fata nu avea să scape cu viața pe o iarnă ca asta, așadar la ce bun să-i prelungească suferința? Se opri. Simți în ceafă o răsuflare înghețată, dar când se întoarse nu văzu decât o pisică neagră, numai piele și os, ai cărei ochi luceau în obscuritate.

*

Academia, cum îi spunea Maman, ocupa cele două etaje din mijloc ale unei clădiri înalte, mânjite de funingine, aflată la capătul străzii de unde, încovoiată și neagră ca un deget murdar, făcea semn clienților, îndemnându-i să intre. În spate era o scară pe care puteau urca doritorii și, cu toate că bordelul nu avea firmă, îl puteai ghici de la zece pași după putoarea inconfundabilă. Bărbații își marcau teritoriul asemenea motanilor, de aceea treptele duhneau a urină, adunată cu timpul. Madeleine intra ținându-se de nas, închise cu grijă ușa, își scoase ghetele năclăite de noroi și urcă în vârful picioarelor scara acoperită cu un covor. Auzind o față plângând în spatele unei uși se grăbi să treacă mai departe, fără să facă zgomot.